Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Машински факултет

ВИБРАЦИИ ВО МАШИНСТВОТО

5. ОСЦИЛАЦИИ НА СИСТЕМИ СО 2 И ПОВЕЌЕ СТЕПЕНИ НА СЛОБОДА

наставник: Проф. д-р Виктор Гаврилоски

5.5. СЛОБОДНИ ПРИДУШЕНИ ВИБРАЦИИ НА СИСТЕМ СО 2 СТЕПЕНИ НА СЛОБОДА

Диференцијалните равенки на движењето наједноставно ќе се добијат со примена на Даламберов принцип за секоја маса

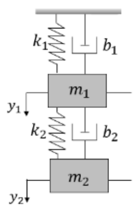

$$m_1\ddot{y}_1 + b_1\dot{y}_1 + k_1 y_1 + b_2(\dot{y}_1 - \dot{y}_2) + k_2(y_1 - y_2) = 0$$
$$m_2\ddot{y}_2 + b_2(\dot{y}_2 - \dot{y}_1) + k_2(y_2 - y_1) = 0$$

или

$$m_1\ddot{y}_1 + (b_1 + b_2)\dot{y}_1 + (k_1 + k_2)y_1 - b_2\dot{y}_2 - k_2 y_2 = 0$$
$$m_2\ddot{y}_2 + b_2\dot{y}_2 + k_2 y_2 - b_2\dot{y}_1 - k_2 y_1 = 0$$

Решението на линеарните диференцијални равенки кои математички го дефинираат системот се претпоставуваат од облик:

$$y_1 = C_1 e^{rt}$$
$$y_2 = C_2 e^{rt}$$

Можните решенија и нивните изводи се заменуваат, по што се добива систем хомогени линеарни алгебарски равенки во однос на непознатите амплитуди C_1 и C_2.

$$[m_1 r^2 + (b_1 + b_2)r + k_1 + k_2]C_1 - (b_2 r + k_2)C_2 = 0$$
$$(m_2 r^2 + b_2 r + k_2)C_2 - (b_2 r + k_2)C_1 = 0$$

Системот е опишан со две алгебарски равенки кои имаат решение кога детерминантата на системот е еднаква на нула.

$$\Delta(s) = \begin{vmatrix} [m_1 r^2 + (b_1 + b_2)r + k_1 + k_2] & -(b_2 r + k_2) \\ -(b_2 r + k_2) & (m_2 r^2 + b_2 r + k_2) \end{vmatrix} = 0$$

Со решавање на оваа детерминанта се добива карактеристичната равенка на системот:

$$(m_1 m_2 + m_1 b_2) r^4 + (b_1 m_2 + m_2 b_2) r^3 + (2k_1 m_2 + m_2 k_2 + b_1 b_2) r^2 + (b_2 k_1 + k_2 b_1) r + k_1 k_2 = 0$$

Корените на карактеристичната равенка може да бидат реални или комплексни. Ако корените се заменат во претпоставените решенија се добива решението на диференцијалните равенки или одѕивот на системот

$$y_1 = C_{11} e^{r_1 t} + C_{12} e^{r_2 t} + C_{13} e^{r_3 t} + C_{14} e^{r_4 t}$$
$$y_2 = C_{21} e^{r_1 t} + C_{22} e^{r_2 t} + C_{23} e^{r_3 t} + C_{24} e^{r_4 t}$$

Ако корените се реални и негативни броеви, тогаш масите вршат придушено апериодично движење. Ова е случај кога отпорите се многу големи, односно придушувањето на системот е над критично.

Во случај кога отпорите на двата придушувачи се мали, сите четири корени ќе бидат комплексни со негативен реален дел (комплексно конјугирани), а масите ќе опишуваат придушено осцилаторно движење. Комплексно конјугираните корени го имаат следниов облик:

$$r_1 = -\xi_1 - \omega_{n1} i$$
$$r_2 = -\xi_1 + \omega_{n1} i$$
$$r_3 = -\xi_2 - \omega_{n2} i$$
$$r_1 = -\xi_2 + \omega_{n2}$$

Со замена на овие изрази и примена на Ојлеровите равенки се добива:

$$y_1 = e^{-\xi_1 t}(C_{11} e^{\omega_{n1} t} + C_{12} e^{-\omega_{n1} t}) + e^{-\xi_2 t}(C_{13} e^{\omega_{n2} t} + C_{14} e^{-\omega_{n2} t})$$
$$y_2 = e^{-\xi_1 t}(C_{21} e^{\omega_{n1} t} + C_{22} e^{-\omega_{n1} t}) + e^{-\xi_2 t}(C_{23} e^{\omega_{n2} t} + C_{24} e^{-\omega_{n2} t})$$

односно:

$$y_1 = e^{-\xi_1 t}(C_{11} cos\omega_{n1} t + C_{12} sin\omega_{n1} t) + e^{-\xi_2 t}(C_{13} cos\omega_{n2} t + C_{14} sin\omega_{n2} t)$$
$$y_2 = e^{-\xi_1 t}(C_{21} cos\omega_{n1} t + C_{22} sin\omega_{n1} t) + e^{-\xi_2 t}(C_{23} cos\omega_{n2} t + C_{24} sin\omega_{n2} t)$$

Постои и случај кога двата корени се конјугирано комплексни, а другите два реални и негативни. Во тој случај движењето на масите ќе биде сума од осцилаторно и не осцилаторно движење:

$$y_1 = e^{-\xi_1 t}(C_{11} cos\omega_{n1} t + C_{12} sin\omega_{n1} t) + C_{13} e^{r_3 t} + C_{14} e^{r_4 t}$$
$$y_2 = e^{-\xi_1 t}(C_{21} cos\omega_{n1} t + C_{22} sin\omega_{n1} t) + C_{23} e^{r_3 t} + C_{24} e^{r_4 t}$$

5.6. ПРИНУДНИ ПРИДУШЕНИ ВИБРАЦИИ НА СИСТЕМ СО 2 СТЕПЕНИ НА СЛОБОДА

Ако на една од масите дејствува некој надворешна сила, тогаш двете маси вршат принудни осцилации.

На прикажаниот систем на двете маси поодделно дејствуваат надворешни нарушувачки сили $F_1 sin\Omega t$ и $F_2 sin\Omega t$, соодветно. Равенките на движење за овие две маси го имаат следниов облик:

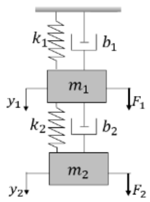

$$m_1\ddot{y}_1 + (b_1+b_2)\dot{y}_1 + (k_1+k_2)y_1 - b_2\dot{y}_2 - k_2 y_2 = F_1 sin\Omega t$$

$$m_2\ddot{y}_2 + b\dot{y}_2 + k_2 y_2 - b_2\dot{y}_1 - k_2 y_1 = F_2 sin\Omega t$$

Ако се запишат равенките во матрична форма:

$$\begin{bmatrix} m_1 & 0 \\ 0 & m_2 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} \ddot{y}_1 \\ \ddot{y}_2 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} b_1+b_2 & -b_2 \\ -b_2 & b_2 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} \dot{y}_1 \\ \dot{y}_2 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} k_1+k_2 & -k_2 \\ -k_2 & k_2 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} y_1 \\ y_2 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} F_1 sin\Omega t \\ F_2 sin\Omega t \end{bmatrix}$$

Равенките имаат матрична форма, па со користење на матрично означување конечната форма на равенката го има следниов облик:

$$M\ddot{y} + C\dot{y} + Ky = f$$

Каде што M е масена матрица, C е матрица на придушувањето и K е матрица на крутоста.

Матричното претставување овозможува користење на математички операции со матрици за добивање на одговорот на системот.

5.7. ДИНАМИЧКИ АБСОРБЕР

Постигнувањето на состојба на мирување на масата на која дејствува нарушувачка сила, кај систем со два степени на слобода е од посебен практичен интерес.

Доколку машина е монтирана на еластична подлога и се наоѓа во резонанса $\omega_n^2 = k/m$, за да се намалат осцилациите на машината може да се додаде помошен систем со маса m_1 и крутост k_1 со цел машината да се доведе до состојба на мирување.

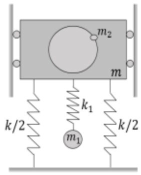

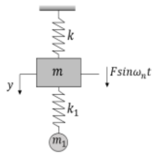

Овој додаден систем со маса m_1 и крутост k_1 се нарекува динамички апсорбер и истиот обезбедува при добро проектирани параметри системот да обезбеди мирување на масата на која дејствува нарушувачката сила, кога силата е со фреквенција еднаква на сопствената (резонантно подрачје).

Равенките на движење за овој систем се:

$$\begin{cases} m\ddot{y} + ky + k_1(y - y_1) = F\sin\omega\ t \\ m_1\ddot{y}_1 + k_1(y_1 - y) = 0 \end{cases}$$

односно:

$$\ddot{y} + ay + by_1 = q\sin\omega\ t$$

$$\ddot{y}_1 + a_1y_1 - a_1y = 0$$

каде што:

$$a = \frac{k + k_1}{m}; \quad b = \frac{k_1}{m}; \quad a_1 = \frac{k_1}{m_1}; \quad q = \frac{F}{m}.$$

Стационарните принудни осцилации за масите се определуваат со партикуларните интеграли од:

$$y = B\sin\omega\ t$$

$$y_1 = B_1\sin\omega\ t$$

Со замена се добива:

$$B\left(a - \omega^2\right) - bB_1 = q$$

$$B_1\left(a_1 - \omega^2\right) - a_1B_1 = 0$$

Од каде:

$$B = \frac{q\left(a_1 - \omega^2\right)}{\left(a - \omega^2\right)\left(a_1 - \omega^2\right) - a_1b}$$

$$B_1 = \frac{qa_1}{\left(a - \omega^2\right)\left(a_1 - \omega^2\right) - a_1b}$$

Екстремни бескрајни вредности амплитудите добиваат кога именителот е еднаков на нула, а тоа ќе биде ако $\omega\ = p_1$ и $\omega\ = p_2$, бидејќи тогаш именителот се трансформира во фреквентна равенка:

$$(a - p^2)(a_1 - p^2) - ba_1 = 0$$

Ако $\omega^2\ = a_1 = \frac{k_1}{m_1} = p_a^2$, амплитудата на масата m ќе биде нула:

$$B = 0; \qquad B_1 = -\frac{q}{b} = -\frac{F}{k_1} = -y_{st1}$$

Според тоа, ако помошниот систем се избере така што ќе ја задоволува равенката $\omega^2\ = \frac{k_1}{m_1}$ машината со маса m ќе мирува, а на фундаменталот нема да се пренесува никаква променлива сила.

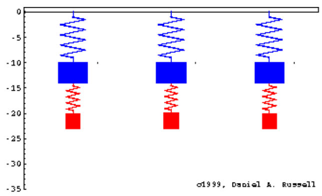

Апсорбирањето на осцилациите од масата на која дејствува нарушувачката сила се постигнува бидејќи при осцилирање на апсорберот по законот

$y_1 = B_1 sin\omega \quad t = -\frac{F}{k_1} sin\omega \quad t,$

во пружината k_1 се појавува еластична сила која е спротивна по насока, а иста по интензитет со нарушувачка сила:

$$F_{el} = y_1 k_1 = -F sin\omega \quad t.$$

Тоа значи дека создадената еластична сила во пружината k_1 ја урамнотежува нарушувачката сила.

Динамичкиот апсорбер се применува во случаите кога основниот систем работи во или блиску до резонансната област